

Nekazaritza Araban

Joan Jose Olaberria

Arabako nahiz Euskal Herriko nekazaritzari ekitean, gure ekonomiako ezezagun handi baten aurrean aurkitzen gara. Arrazona ez daitezkeen mila arrazoigatik, baina batez ere nekazal politika propiorik izan ez dugulako, eta gaur eztabaidatzen hasita gauden gizarte mota honekin liluratuta egon garelako.

Datu zehatzak eta fidagarriak falta zaizkigu, gaur eskatzen zaigun saioa, merezi lukeen mailan aztertzeko. Halere, aitzaki-maitzaki, ahaleginduko gara bidea urratzen.

Lur-zoruaren banaketa eta jabegoa

Arabako lurraldeak 304.730 Hektarea osatzen ditu. Tamainaz, bigarren postua dagokio Euskal Herri mailan, eta lehenengoa Komunitate Autonomoan.

Sintesi eta konparaketa beharrez, koadro baten adieraziko dugu euskal lur-zoruaren hedadura eta banaketa (milaka Ha-tan eta %^o-tan):

HERRIALDEAK	Laborantza lurrak		Belardi eta Larretokiak		Mendi eta Basoak		Beste lur-zoruak		GUZTIRA	
	Ha.	%	Ha.	%	Ha.	%	Ha.	%	Ha.	%
Araba	90,2	29,6	40,1	13,2	105,7	34,7	68,7	22,5	304,7	100
Gipuzkoa	13,2	6,6	31,8	16	134,6	67,8	19	9,6	198,6	100
Bizkaia	13,4	6	35,6	16,1	145,3	65,5	27,4	12,4	221,7	100
Kom. Aut.	116,8	16,1	107,5	14,8	385,6	53,2	115,1	15,9	725	100
Nafarroa	388,5	37,3	283,8	27,2	299,1	28,7	70,7	6,8	1.042,1	100
Hego Euskadi	505,3	28,6	391,3	22,1	684,7	38,8	185,8	10,5	1.767,1	100

Komunitate Autonomo mailan, datu bat dago argi: soro lurrak Araban daudela, lauetik hiru. Hego Euskalerrri mailan, berriz, Nafarroaren potentziala Komunitate osoaren gainetik dago.

Lurraz ari garela, bada beste adierazgarririk, jabego errejimenena kontuan edukiz. Ofizialki onartzen diren estatistikek ho nako klasifikaketa hau ematen digute Arabako lurrez: % 27,1 jabetasunean erabiltzen dira, % 17,5 errentan eta % 55,3 apartzeri eta beste antzeko errejimenetan.

Honetan ere badute kidesunetik Araba eta Nafarroako nekazaritzek, eta diferentzia sakonik Gipuzkoa eta Bizkaikoarekin, lurraren % 91,9 eta % 80,7 jabegoan erabiltzen bait da haue-tan. Desberdintasunik nabariena mendi eta basoen jabegoan datza, Araban % 76,5 eta Nafarroan % 60,9 komunalak izaki.

Produkziokera eta Produzio motak

Nekazaritza Gipuzkoa eta Bizkaiko baserri moduarekin lotzen ohituak gaude.

Zer esanik ez, Araban ere badirela beste Herrialde horietako antzeko baserriak, Aiarako bailaratik hasi, Kantauri Sakana eta Gorbeia maldatik jarraitu, eta Deba Garaian kokatzen den Aramaiora bitartean. Abeltzantzara emandako lurraldeak dira, batik bat.

Baina, Altsasutik sartu, eta mendi kate bi horien artean Ebro ibairaino garamatzen lurralde lau eta zabalean egiten den nekazaritzak, zerikusi eskasa du baserri tradizioaletan usatzen den produkziokerarekin. Hemen ez da aurrerapenik falta: importazioko traktore handiak, hiru-lau eta bost errenkako goldeak, patata eta erremolatxa biltzeko uztamakinak, garraiorako gurdi hidraulikoak, etab.

Kapital guzti horri probetxua aterako bazaio, lurra astindu eta gozatu beharra dago. Eguraldiak laguntzen duela, lurrak eten gabe produkzioan behar du. Horrela ulertu dute Arabako nekazariak, nahiz eta askotan mekanizapen gehiegiaren kritika jasoko kanpotik.

Zentzu honetan, inbertsioaren kopuruagatik, batez ere, ba-

serri kutsua baino enpresa tankera gehiago du Arabako nekazal produkzioerak. Errentabilitatea derrigorrezko bilakatu da inbertsioei buelta emateko. Horretarako, intentsitateak ezezik, zer esan handia du nekazal enpresaren neurriak. Nabaria da enpresari gazteen lur gosea, hala nola errenten gorakada, azken urte hauetan.

Zer produzitzen da enpresa hauetan?

Besteak beste, nekazaritzan, orografiak eta eguraldiak erabakitzen du luraren joera edo aprobetxamendua. Ez da kasualitatez Gipuzkoa eta Bizkaian abeltzantzak eta basoak duten garrantzia, eta Arabako lurraldearen gaitasuna nahiz laborantza, nahiz ganaderitzarako.

Eskualdeka eta Ha.-ka hartuaz, ikus genezake laborantza luraren joera hurrengo koadroan.

Pentsutarako lekadunek 2.390 Ha. eta ortuariak 1.155 Ha. osatzen dituzte, Diputazioko Nekazal Sailean jaso dugun banaketa honetan.

Garbi ikusten da aledunak, patatak, ardoak eta erremolatxak duten garrantzia Arabako laborantzan. Dirutan, ez genuke eskurik jarriko laborea edo zereala, ala patata den nagusi baieztatzeke orduan.

Abeltzantza lur landuak pisu eskasa duen eskualdeetan kokatzen da, lehen aitatu dugun bezala.

Salerosketa edo merkaturatzea

Ez da aski produzitzea. Erosten eta saltzen jakitea ere gero eta premiazoago da nekazaritzan. Produkzio-sistemak aurreratuz doazen neurrian, produzitzeko gastuak goraka doaz. Makineria, ongari, pentsu, hazi etabarrek atal importantea suposatzen dute lur eta ganadu emaitzen kostuetan. Bestalde, multinazionalerikiko menpekotasuna urtez urte nabariagoa da nekazaritza alorrean ere.

Lurremaitzak saltzeko orduan ere, morrontzara behartuak daude laborari eta ganaduzaleak, zenbat nekazari hainbat saltzaile baitira, erostunak gutxi eta prestuak diren bitartean. Ez da

ESKUALDEAK	Lur-zorua	Lur landua	Gari-garagar, olo, etab.	Patata	Erremolatxa	Mahastia
Kantauri Sakana	40.000	4.700	900	580	—	—
Gorbeia Inguruak	33.000	5.000	2.220	670	—	—
Arabako Haranak	65.000	21.000	14.500	1.280	1.615	—
Arabako Lautada	85.000	36.000	23.500	3.850	1.650	—
Arabako Mendialdea	48.000	10.000	5.100	2.700	80	—
Arabako Errioxa	31.600	21.500	7.900	105	95	8.300
GUZTIRA	302.600	98.200	54.120	9.185	3.440	8.300

ahaztu behar, gainera, gobernuak duen eragina nekazal prezioen interbentzioan.

Merkaturatzean dago Arabako nekazaritzaren gakoa, gako garantzidun bat behintzat.

Estadistiketara jotzen badugu, hogeitik gorako kooperatiba zerrenda luzea aurkituko dugu. Baina, gehienak, urte jakinetan eta arrazoi jakinekin muntatutakoak dira, politiko frankisten hatropuzkeria guztiarekin. Zer esanik ez, frankismoa baino lehenago ezkutatu zirela, irtenbide baino eskarmentu gehiago suposatuz beharrezko zen kooperatibismoa eraikitzeko.

Gaurregun funtzionatzen dutenak esku bateko behatzekin kontu daitezke. Badira esne produkziara emanak, Bilerle edo Legutio inguruan. Baita ere pentsu eta ongarrri zabalkuntzan ari direnak, Probintzia mailan. Tradizio handia izan dute, berriz, Errioxan, dolare kooperatiboak. Hutsune guztiekin, hauetatik sortu behar duela, uste dugu, Arabako nekazaritzak eskatzen duen kooperatibismo indartsu hori. Gaur erosketa mailan egiten dutena hobeagotu eta salketara pasatuz, produkzio eta industriatze arloa baztertu gabe, aurrera begira.

Bestalde, ezaguna da Arabako Aurrezki Kutxa biek duten eragina hazietarako patataren inguruan. Baita ere Arrasateko Lan-kide Aurrezkiaren planak, kooperatibismoaren bidez, Arabako nekazaritzan buruz behera sartzeko.

Euskal Parlamentuan berehalaxe onartuko bide den Kooperatiba Legeak kontutan hartzen badu nekazaritzaren hutsune be-rezi hau, pauso handi bat gerta daiteke egungo egoerari buelta emateko. Nekazarien pentsamoldea ez da eta aldaezina, legearen bentajak argiak izanez gero.

Nekazal Administrazioa eta Nekazal Elkarteak

Epe luze batetan ez da bereizketarik izan bi erakunde hauen artean. Dena bat bait zen, administralgoaren eskupean.

Halere, Arabari gagozkiola, bertako Diputazio Foralaren ar-dura, jauntxokeriak aparte, ezaguna izan da nekazaritzarentzat ere. Bere urteroko aurrekontuetan kontuan eduki izan du Herrial-

deko ekonomiaren atal inportante hau; eta, bestalde, komenio interesgarriak firmatu izan ditu Administrazio Zentralarekin gaudu sanitate arloan, etab.

Alde hontatik, dudarik ez dago Arabako Diputazioaren Nekazal Saila eredu bilakatu dela, Komunitate Autonomoaren Nekazal Politika berria eraikitzeko orduan.

Administrazioaz ari garela, Joxe Mari Zeberio hiru hurrendik gorako funtzionari multzoa ematen digu, Arabako nekazaritzarako, Administrazio Zentralaren eta Diputazioaren zerbitzuak kontuan hartuta. Ba da gizonik eta sailik asko, hain efikazia gutxiarekin ordaintzeko sektoreari. Paternalismoa deitu izan zaio horri. Eta, dirudienez, ez da puska batean akabatuko, zeren hauteskundeak kutsu izugarria bait darie joan den urtean Diputazioan onartutako Laguntza Planei. Dirlako Laguntzak egun batetik bestera berritzekoak dira aurtengoan ere.

Prozedura honen arriskua jakina da: nekazal politika nazional serio baten orde, zeharkako laguntzak instituzionaltzea. Esan nahi da, Parlamentua baztertuz, Diputazioen bidez gobernatzea...

Susmo txar hutsean geldituko ahal da arrisku hau, Arabako Nekazari eta Ganaduzaleen Elkarteari esker. UAGA izenarekin ezagutzen da Arabako nekazarien sindikatuak. Sindikatu bakarra, oraingoz, tendentzia guztiak bere barnean dituela.

Ustekabeko indarrarekin sortu zen UAGA, Ermandateak desegitean. Ia lau mila bazkide osatzera iritsi zen hasiera batetan. Nekazal Ganbara ere bereganatu zuen, hauteskundeetan. Nekazaritzako Kontseilaria bera ere UAGAn egindako gizona da, bere laguntzailetariko bat bezalaxe.

Gaurregun, beste zenbait indar bezalatsu, azterketa sakonean aurkitzen da, UAGA ere. Nekazal sindikalgiak ez baita gaue-
tik goizera asmatzen. Momentuko erantzunak ezezik, sektorearen programaketa sakon bat burutu behar du sindikatuak. Eta sindikariak behar dira programak zabaltzeko eta defendatzeko. Asanblada egiturak badu bentararik epe batetan, baina horrek ez du ukatzen, Administrazioari aurpegia ematerakoan, teknikoki jantzi-
tako sindikari prestuen beharra.

Nekazaritza ekonomian

Nekazal balorea.

Euskal nekazaritzaren pisua ahula da ekonomi alorrean. Baiezpen hau frogatzeko koadro batetara joko dugu, berriro ere.

Oraindik kontuan edukitzekoa izan arren, nekazaritzaren pisua urtez urte gutxiagotuz joan da Arabako ekonomian. 1955ean % 21,3 zena, azken urte hauetan % 7,6 bilakatu da.

Datu honek nekazal sektorearen ezina adierazten digu, Herrialdeko ekonomia osoaren arabera hazitzeko. 1975ean botsgarren postua zegokion nekazaritzari, Arabako ekonomia atalka hartuta.

Enplegua.

Nekazaritzaren ahulezia ekonomikoak enpleguaren etengabeko murriztea dakar berarekin.

Honetaz ere badugu adierazgarririk, nekazal enpleguaren ebo-luzioa beste sektore eta Herrialdeetako enpleguarekin erlazio-natuz.

Arabako nekazal enpleguaren gainbehera oraindik ez da amaitu. Baina, daitekeena da, ekonomia osoa jasaten ari den krisialdi honetan, egungo neurrietan mantentzea. Ez da ahantzi behar azken bolarako langabeziaren tendentzia Gipuzkoa eta Bizkaiaren bidetik doala, Araban ere.

Bestalde, ezaguna da Gasteiz bilakatu dela Komunitate Autonomoko zerbitzuen buru. Posibilitate bat izaki, normalean behintzat enplegu esperantza gutxi dezake nekazariak zerbitzuetatik.

Itxaropen bakarra Arabatik zuzenduko den nekazal politika berriak susper lezake. Hori, ordea, adarraren puntaren puntan dago oraingoz.

Produktibitatea.

Enpleguaren gainbehera nekazaritza lanaren produktibitate urriaren ondorioa da. Esan nahi da, lanpostuak nekazaritzan sortzen duen balorea arras bajua dela, beste sektoreetan sortzen duenarekin konparatuz gero.

Jose Mari Zeberio, Nekazal Kontseilaritzarentzat egin zuen lan interesgarrian, grafiko hau ematen digu: (*Nekazal enpleguaren produktibitatea*):

NEKAZAL SEKTORE BAKOITZAREN ERAKARPENA 1978ko NEKAZAL ERRENTAN (%-tan)

HERRIALDEAK	Laborea	Azken produkzioa			Nekazaritza	Nekazal produkzioa produkzioa osoa
		Abeltzantza	Oihartzantza			
Araba	18	12	10	14	7,6	
Gipuzkoa	2	21	24	14	2,5	
Bizkaia	3	27	40	20	2,4	
Nafarroa	77	40	26	52	14,1	
Hego Euskadi	100	100	100	100	4,8	

EUSKAL HERRIKO ENPLEGU AKTIBOAREN BANAKETA SEKTORIALA (%-tan)

Urteak	ARABA			GIPUZKOA			BIZKAIA			NAFARROA		
1972	14,4	57	28	13,9	54,9	30,5	7	53	39,62	17,5	38,8	33,8
1976	9,3	58	32	8,7	57,1	33,79	6,3	52	42	18,1	48,5	34
Sektoreak	N	I	Z	N	I	Z	N	I	Z	N	I	Z

N = Nekazaritza; I = Industria; Z = Zerbitzuak

NEKAZAL ENPLEGUAREN PRODUKTIBITATEA 1975ean (milaka pezetatan)

	Araba	Gipuzkoa	Bizkaia	Nafarroa	Hugo Euskadi
1.—Ekonomia zabalean	529	534	572	453	534
2.—Nekazaritzan	339	203	260	306	278
3.—(2/1) Indizea	0,64	0,38	0,45	0,67	0,52

Produktibitateaz ari garela, beste zenbait faktore ere kontuan edukitzekoak dira, hala nola lurraren emankortasuna, nekazal enpresaren neurriak, mekanizapen maila, hazi eta ongarrien kantitate eta kalitatea, etabar. Dena dela, grafikoan argi eta garbi ikusten dena zera da: batez beste, Hego Euskadiko nekazaritzaren produktibitatea ekonomia globalaren produktibitatearen erdian kokatzen dela. Arabako nekazaritza batez besteko horren ginetik dago (0,64).

Gure ustez, hau da ezaugarririk hoberena Herrialde honetako nekazaritzaren etorkizunerako.

J. J. O.

LA AGRICULTURA EN ALAVA L'AGRICULTURE EN ALAVA

La agricultura es la gran desconocida de la economía vasca y alavesa. Falta suficientes datos.

La distribución de la superficie y la propiedad

Sus 304.730 hectáreas hacen que Alava sea la segunda región más grande del País Vasco y la primera de la Comunidad Autónoma. Las 3/4 partes de las tierras cultivadas de la Comunidad Autónoma están en Alava. Según las estadísticas oficiales el 27,1% se utilizan en régimen de propiedad, el 17,5% en renta y el 55,3% en régimen de aparcería o similares. Esta situación es muy semejante a la de Navarra y muy diferente de la de Vizcaya y Guipúzcoa.

Modo de producción y clases de productos

También en Alava se da el sistema de caserío que domina en Guipúzcoa y Vizcaya. Pero el modo de producción de la Llanada se diferencia netamente de él. Se ha introducido mucha maquinaria de importación. Las inversiones realizadas aumentan las exigencias de rentabilidad.

Las legumbres para piensos alcanzan 2.390 Ha., y las hortalizas, 1.150 Ha. El cereal, la patata, el vino y la remolacha tienen gran importancia. La ganadería se sitúa en las zonas en que la labranza tiene poca incidencia.

Comercialización

La modernización de los sistemas de producción ha acelerado el sometimiento a las multinacionales. En la comercialización ocurre otro tanto.

Aunque en las estadísticas se enumeran más de 20 cooperativas, se pueden contar con los dedos de una mano las que funcionan hoy. Pese a

todas las limitaciones de que están aquejadas, de ellas debe nacer ese cooperativismo fuerte que necesita la agricultura alavesa. En este sentido tienen gran influjo las dos Cajas de Ahorro de Alava y la Caja Laboral Popular. Puede también ser muy importante la futura ley de Cooperativas que apruebe el Parlamento vasco.

La Administración agraria y las Asociaciones agrarias

Durante mucho tiempo no ha sido posible diferenciar la Administración y las Asociaciones. No obstante la Diputación Foral ha desempeñado un papel muy favorable al agro alavés. El sector agrario de la Diputación Alavesa se ha convertido en modelo de la política agraria de la Comunidad Autónoma.

La Administración tiene un funcionariado excesivo y poco eficiente. El paternalismo y las medidas electoralistas de los últimos Planes de la Diputación tienen el peligro de institucionalizar el sistema de subvenciones, en vez de proyectar una política agraria nacional seria. A que esto ocurra se opone UAGA (Unión de agricultores y ganaderos de Alava), que surgió con fuerza al desaparecer las Hermandades. En la actualidad este sindicato está realizando una programación seria del sector.

La agricultura en la economía

El significado de la agricultura en la economía alavesa es pequeño y va disminuyendo paulatinamente. Ello provoca la disminución de quienes trabajan en el sector agrario. Este proceso de disminución no ha cesado, aunque en la crisis actual puede que adquiera cierta estabilidad. La potenciación del sector de servicios, derivada de la capitalidad de la Comunidad Autónoma, de poco puede servir a la agricultura. La esperanza está en una política agraria nueva.

El debilitamiento del sector agrario se debe a que su productividad es muy baja. Así y todo la productividad del agro alavés está por encima de la media de lo que supone la agricultura en la economía de Euskadi Sur. Es un dato esperanzador.

L'agriculture est la grande inconnue de l'économie basque et alavaise. Nous n'avons pas encore suffisamment de données.

La distribution de la superficie et la propriété

La région d'Alava est la seconde région plus grande du Pays Basque avec ses 304.730 hectares et la première de la Communauté autonome. Les 3/4 des terres cultivées de la Communauté autonome se trouvent en Alava. D'après les statistiques officielles, le 27,1% des terres est utilisé en régime de propriété, le 17,5% en fermage et le 55,3% en régime de métayage. Cette situation ressemble à celle de la Navarre mais est très différente de celle de la Biscaye ou du Guipuzcoa.

Mode de production et types de produits

On trouve également en Alava la même système de ferme qu'au Guipuzcoa et qu'en Biscaye. Mais le mode de production de la plaine est très différent. On a introduit beaucoup de machines d'importation. Les grands investissements réalisés augmentent les exigences de rentabilité.

Les légumes pour les engrais atteignent 2.390 hectares, et les légumes

frais 1.150 hectares. Les céréales, la pomme de terre, le vin et la betterave ont une grande importance. L'élevage se situe dans les zones où le travail de la terre a peu d'importance.

Commercialisation

La modernisation des systèmes de production a accéléré la dépendance des multinationales. Il en va de même pour la commercialisation.

Bien que dans les statistiques on compte plus de 20 coopératives, on peut dire que très peu d'entre elles fonctionnent aujourd'hui. Mais c'est d'elles que doit surgir ce coopérativisme puissant dont Alava a besoin, malgré toutes les limitations actuelles. C'est là que les deux Caisses d'Épargne d'Alava et la «Caisse Laboral Popular» jouent un grand rôle. Autre point important: la prochaine Loi des Coopératives qu'approuvera le Parlement Basque.

L'Administration agraire et les Associations agricoles

Longtemps on n'a pas pu différencier l'Administration des Associations. Cependant, la Diputation Forale a joué un rôle très favorable quant à l'agriculture alavaise. Le secteur agraire de la Diputation d'Alava est devenu le modèle de la politique agraire de la Communauté autonome.

L'Administration a un fonctionnariat excessif et peu efficace. Le paternalisme et les mesures électoralistes des derniers plans de la Diputation ont le danger d'institutionnaliser le système de subventions, au lieu de projeter une politique agraire nationale sérieuse. L'UAGA (Union des agriculteurs et des éleveurs d'Alava) s'y oppose. Cette Union fut créée à la disparition des Confréries. Actuellement ce syndicat est en train de réaliser un programme sérieux du secteur.

L'agriculture dans l'économie

La place de l'agriculture dans l'économie alavaise est petite et diminue peu à peu. Ceci provoque la diminution de ceux qui travaillent dans le secteur agraire. Ce processus de diminution n'a pas cessé, bien qu'il semble acquérir une certaine stabilité pendant la crise actuelle. L'accroissement du secteur services, dérivée du fait que Vitoria est la capitale de la Communauté autonome, n'est pas d'une grande aide pour l'agriculture. On espère tout d'une politique agraire nouvelle.

La faiblesse du secteur agraire est due à sa très basse productivité. Cependant, la productivité de l'agriculture alavaise dépasse la moyenne de l'agriculture dans l'économie d'Euskadi Sud.